

BOSHLANG'ICH SINFLARDA TARBIYAVIY JARAYONNI INTEGRATSIYALASHGAN METODLAR ORQALI TASHKIL ETISHNING AMALIY USULLARI

Alanazarova Saodat Turdiboyevna

Namangan viloyati Pop tumani

3 umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchisi

saodatalanazarova1988@gmail.com

Annotatsiya: Siz ushbu maqola orqali boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy jarayonni integratsiyalashgan metodlar orqali tashkil etishning amaliy usullari haqida bilib olishingiz mumkin bo'ladi.

XXI asrda ta'lim-tarbiya jarayoni yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning har tomonlama barkamol shaxs bo'lib shakllanishi uchun tarbiyaviy jarayonni puxta tashkil etish zarur. Shu jihatdan qaralganda, integratsiyalashgan metodlar orqali tarbiyaviy jarayonni samarali yo'lga qo'yish masalasi dolzarb hisoblanadi. Ushbu maqolada integratsiyalashgan metodlarning mazmuni, ularning turlari, pedagogik jarayondagi roli va boshlang'ich sinfda qo'llaniladigan amaliy usullari keng yoritiladi.

1. Tarbiya va ta'limning o'zaro bog'liqligi

Tarbiya va ta'lim ajralmas tushunchalardir. Pedagogik adabiyotlarda bu ikki jarayon ko'pincha birgalikda olib borilishi kerakligi ta'kidlanadi. Boshlang'ich sinfda bu uyg'unlik ayniqsa muhim: bolalarning dunyoqarashi, qadriyatlari, axloqiy qarashlari shakllanayotgan davrda ta'lim mazmuni orqali tarbiyaviy g'oyalarni singdirish eng samarali yondashuvlardan biridir (Sharipov, 2021).

2. Integratsiyalashgan metodlar tushunchasi

Integratsiyalashgan metod – bu bir nechta fan yo‘nalishlari yoki tarbiya shakllarini birlashtirgan holda, yaxlit ta’sirga erishish imkonini beruvchi usuldir. Masalan, ona tili darsida tabiatni madh etuvchi matnni o‘rganish orqali ekologik tarbiya berish, yoki matematikada halollik haqida misollar keltirib, axloqiy tarbiya berish mumkin.

Integratsiya quyidagi ko‘rinishlarda amalga oshiriladi:

- Fanlararo integratsiya (matematika + axloqiy tarbiya)
- Faoliyatlararo integratsiya (dars + o‘yin + suhbat)
- Tarbiya sohalari integratsiyasi (estetik + mehnat + ekologik tarbiya)

3. Integratsiyalashgan metodlarning afzalliklari

- Tarbiyaning tabiiyligini ta'minlaydi – bolaga sun'iy tarzda emas, tabiiy ravishda axloqiy, estetik yoki mehnat tarbiyasini berish mumkin bo'ladi.

- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytiradi – o'quvchi o'zining kundalik hayotidagi qadriyatlar bilan tanishadi.

- O'zaro bog'liqlikni tushunishga yordam beradi – turli bilim va ko'nikmalar o'zaro bog'liqligini anglaydi.

- Faol ishtirokni ta'minlaydi – integratsiyalashgan metodlar bolalarni faol fikrlashga, savol berishga, bahs qilishga undaydi.

4. Boshlang'ich sinfda tarbiyaviy integratsiyani amalga oshirishning amaliy usullari

- Adabiy matnlar orqali axloqiy tarbiya

Misol: Ona tili darsida “Sodiq bola”, “Halol mehnat”, “Ota-onaga hurmat” kabi hikoyalarni o‘qish orqali o‘quvchilarda halollik, mehnatsevarlik, kattalarga hurmat kabi fazilatlar shakllantiriladi.

Usul: Hikoyani o‘qish → savol-javob → munozara → rolli o‘yin.

- O‘yinlar orqali tarbiya

Boshlang'ich sinfda o‘yin asosiy faoliyat shakllaridan biridir. Darsda axloqiy, ekologik yoki estetik tarbiyani beruvchi rolli yoki stol usti o‘yinlardan foydalanish mumkin.

Misol: “Kim yordam beradi?” o'yini orqali bolalarda hamjihatlik va mehr-oqibat hissi shakllantiriladi.

- Rasm chizish orqali estetik tarbiya

Tasviriy san'at darslarida mavzuni ijtimoiy-tarbiyaviy mazmun bilan bog'lash.

Misol: “Tabiatni asraylik” mavzusida rasm chizdirib, ekologik tarbiyani kuchaytirish.

- Mehnat darslarida shaxsiy mas'uliyatni singdirish

Amaliy mashg'ulotlar (kesish, tikish, yopishtirish) davomida o'quvchilarda mehnatsevarlik, tartiblilik, ishga jiddiy munosabat kabi fazilatlar tarbiyalanadi.

Misol: “O'z qo'lim bilan sovg'a tayyorlayman” mavzusi ostida ota-onaga mehr-muhabbatni ifodalovchi sovg'a tayyorlatish.

- Interfaol usullar orqali qadriyatlar singdirish
- “Baliq suyagi” metodi – muammo asosida tahlil qilish va yechim taklif etish.
- “Fikrlar yog'dusi” – bolalar erkin fikr bildiradi.
- “Bitta savol – bitta javob” – bahsli savollar orqali axloqiy mezonlarni anglash.

5. Tarbiyaviy tadbirlarni dars bilan uyg'unlashtirish

Tarbiyaviy soatlar yoki maxsus darsdan tashqari mashg'ulotlar dars bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerak.

Misollar:

- Ona tili darsida “Mehr-oqibat” mavzusi → Tarbiyaviy soatda “Yaxshi do'st qanday bo'ladi?” mavzusi.
- Hayot xavfsizligi asoslari darsida “Yo'l harakati qoidalarini” → Tadbirda “Yo'l yurish madaniyati”.

6. Ota-onalar bilan hamkorlikda tarbiya integratsiyasi

Ota-onalar bilan birgalikda amalga oshiriladigan loyihalar ham tarbiya jarayonini mustahkamlaydi:

Misollar:

- “Onam bilan kitob o‘qiyman” loyihasi – oila va o‘quvchi o‘rtasidagi axloqiy rishtalarni kuchaytiradi.

- “Uyda mehnat – zavq!” – bolalarga mehnatning qadriyat sifatida tushunilishi.

7. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining roli

O‘qituvchi bu yerda faqat bilim beruvchi emas, balki tarbiya beruvchi shaxs sifatida namoyon bo‘ladi. Integratsiyalashgan metodlardan samarali foydalanish uchun:

- O‘qituvchining kasbiy mahorati;
- O‘quvchilarning yosh psixologiyasini bilishi;
- Fanlararo bog‘liqlikni chuqur tushunishi;
- Tarbiyaviy maqsadlarni oldindan rejalashtira olishi talab etiladi.

Boshlang‘ich sinfda tarbiyaviy jarayonni integratsiyalashgan metodlar asosida tashkil etish nafaqat bilim, balki shaxsiy, axloqiy va ijtimoiy fazilatlarni shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Bu metodlar yordamida bolalar kundalik hayotdagi qadriyatlarni amalda ko‘rib, o‘zlashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. O‘qituvchining bu boradagi roli juda muhim: u tarbiya beruvchi, yo‘naltiruvchi va namuna bo‘lishi kerak. Shunday ekan, har bir pedagog dars mazmuni orqali tarbiyaviy maqsadga erishishga intilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizova, M. (2022). "Ta'lim va tarbiya uyg'unligi – zamonaviy maktabning ustuvor vazifasi", *Xalq ta'limi*, 2(13), 45–49.
2. Karimova, N. (2020). *Boshlang‘ich ta’limda tarbiyaviy ishlar tizimi*. Samarqand: SamDU nashriyoti.
3. riyoti.
4. Rustamov, R. (2019). *Integratsiyalashgan darslarni tashkil etish metodikasi*. Buxoro: BuxDU.
5. Sharipov, B. (2021). *Pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta’lim metodlari*. Toshkent: O‘qituvchi nash
6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.